

Muqeddes Kitab

Injil 16-qisim

«Timotiygha «2»»

© Muqeddes Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyghurche Kalam Terjimisi»

Injil 16-qisim

«Timotiygha (2)»

(Rosul Pawlusning Timotiygha yazghan ikkinchi mektupi)

Kirish söz

Pawlusning kényinki yilliridiki muhim ishlirining tertipi, shundaqla qérindishi Timotiygha «oghlum» dep yazghan ikki xetning hem Titusqa yazghan xetning yézilghan waqti toghruluq töwendikidek qiyasimiz belkim oqurmenlerge qiziq tuyular. Rosulning ilgiriki «zindandiki xetliri» (yeni «Efesus, Filippi we Kolossidiki jamaetlerge we Filémongha yazghan töt xéti») miladiye 63-yillirida yézilghan, dep qaraymiz; bu xetlerde ipadiligen ishenchtin qarighanda, u zindandin qoyup bérilgen, andin qaytidin tutulup zindangha qamalghuche yene birnechche qétim uzun seperge chiqqan.

Uning qoyup bérilgendin kényin qilghan bezi seperlirini xetliridiki bezi sözlerdin éniqlighili bolidu. Ular toghrisidiki qiyasimiz töwendikidek. Oqurmenler özi belkim Pawlusning kényinki yilliridiki weqeler toghruluq bashqa munasiwetlik melumatlarni xetliridiki tepsilatlaridin bayqishi mumkin.

(1) Zindandin qoyup bérilip melum mezgildin kényin Krét ariligha bérip, qérindishi Titusni shu yerde qalduridu («Tit.» 1:5)

(2) Andin Efesus shehirige bérip bir mezgil turup andin Timotiyni shu yerde qalduridu («1Tim.» 3:4)

(3) Shu yerdin qérindishi Filémonni yoqlash üçün Kolossi shehirige barghan bolushi mumkin («Filé.» 1:22)

(4) U Makédoniye ölkisige baridu. Shu yerde u choqum Filippi shehiridiki jamaetni yoqlighan bolsa kérek («Fil.» 2:24).

(5) Makédoniye ölkiside bolghan waqtida u Efesusta qaldurulghan Timotiygha bir parche xet, Krétte qaldurulghan Titusqa bir parche xet yazidu. Titusqa yazghan xétide u Nikopolis shehiride qishni ötküzmechi bolghanliqini éytidu («Tit.» 3:12). Bu sheher Grétsiyening gherbiy teripidiki Épirus ölkisidiki déngiz boyigha joylashqanidi. U shu yerde turup Titustin yénimgha kel, dep telep qilghanin kényin, Titus shundaq qilghan bolsa kérek («Tit.» 3:12).

(6) Pawlus ilgiri Rimdiki jamaetke yazghan xétide, Ispaniyeghe bérilip shu yerde xush xewerni tarqitimen dégen küchlük ümidini bildürgenidi. Shu arzusini emelge ashurush üçün shu qishtin kényinki etiyazda (qishta «Ottura Déngiz»da déngiz bilen méngish mumkin emes idi) Ispaniyeghe uzun seper qilghan bolsa kérek. Kényinki esirde Klément isimlik bir telim bergüchi Korinttiki jamaetke xet yézip: «Qérindishimiz rosul Pawlus impériyening gherbidiki eng chet rayonlarda xush xewer tarqatti» dep guwahliq berdi. «Eng chet rayonlar» belkim peqet Ispaniye emes, belki Gaul yaki hetta Britaniye (Engliye)nimu körsitishi mumkin.

(7) Ispaniyedin qaytip kelgendin kényin u wede berginidek Timotiyni yoqlash üçün choqum Efesus shehirige seper qilidu («1Tim.» 3:14, 15)

«Timotiygha «2» »

(8) U shu rayonda turghan mezigilde yéqin etraptiki sheher Milétusqa barghan bolsa kérek. Shu yerde qérindash Trofimus késel bolup qalghachqa, Pawlusning uni shu yerde qaldurushtin bashqa amali bolmighandu; shu chaghda u Korinttiki jamaet bilenmu alaqilashqan («2Tim.» 4:20).

(9) Efesustin u Troas shehirige baridu. Belkim u sheherning etrapida yüriginide Rim hökümiti teripidin qolgha élinghan bolsa kérek (bu ish belkim birsining qara chaplishi bilen — Misker Iskender teripidin bolushi mumkin — «2Tim.» 4:14-15) . Shuning bilen uninggha yépincha we kéreklik nersilirini özi bilen élip kétishke purset chiqmighan («2Tim.» 4:13).

(10) Shuning bilen Pawlus kishenlengen mehbús halitide Rim shehirige keldi. Shu chaghda sarang impérator Néro Mesih étiquatchilirigha qattiq ziyankeshlik qilmaqta idi. Waqit miladiye 68-yili idi. U chaghda Pawlus zindanda Timotiygha ushbu xetni yazdi.

Pawlus Rimda aldinqi qétim mehbús bolghan axirqi ikki yilda nezerbent astida bolup, özi ijarige alghan öyide turghan. Biraq u hazir qorqunchluq zindanda yatidu. U zindandiki soghuq kamérgha solaqliq bolup Timotiydin kelginide yépinchisini alghach kélishini telep qilidu (3:14). Uninggha birinchi qétimliq sot qilindi. Ikkinchi qétimliq sot qish peslide yaki uningdin sel kéyinla békitilgen bolsa kérek (4:21). Bu ishlarning hemmisi uning kütkinidek boldi; Rebbimiz Eysa xéli baldur uninggha ayan qilghinidek, u Rim impériyesi aliy sotida guwahliq bérishi kéreklikini («Ros.» 23:11) we Rebning nami üçün shunche köp éghir ishlarni bashtin ötküzüshi kéreklikini bildi («Ros.» 9:16). Shuning bilen u pat arida impératorlarning ichide eng rehimsiz bolghan «Alwasti Néro» aldida ölümge mehkum qilinidighanliqini bildi (4:6).

Emdi ölümge yüzlengen bu adem néme toghruluq yazidu? U özining hayati hem rohining Reb Eysaning qolida ikenlikige héch gumani yoq idi. Bu xétide ipadilengen chong ghemlirini üch déyishke bolidu: —

- (1) Xuda Özige tapshurghan «amanet» bolghan qimmetlik ulugh heqiqetlarning saqlinishi;
- (2) Öz künidiki alemshumul jamaetning saq-salamat bolushi we algha bésishi;
- (3) Halaketke kétiwatqan, xush xewerni téxi anglimighanlarga we shuningdeklerge uni jakarlash. Pawlus özi dunyadin kétish aldida turghachqa, bularning mes'uliyitidin chongraq bir qismi Timotiyning üstige chüshetti.

(1) «Amanet» bolghan heqiqetlarning saqlinishi — démek, uning jamaetning ularni qoldin bermeslikige bolghan ghémi. Bu qimmetlik heqiqetler Pawlusqa «éship tashqan halda» tapshurulghan. Ular «xush xewer»de yekünlengen Xudaning toluq nijat pilani, Mesihning Öz salahiyiti, Mesih we jamaiti, Yehudiy xelqi we yéngi asman-zémin toghruluq qimmetlik wehiylerdin ibaret. Pawlus ularning saqlinishigha ishinidu (1:9) we Timotiygha awwal özi bu «amanet»ni ching tutup qoldin bermeslikni, andin bu amanetni tapshurghudek bashqa «sadiq ademler»ni tépishni jékileydu. Bundaq ademler özliri amanetni bashqilargha tapshuralaydu; shundaq qilip бүгүнге qeder bu «amanet» saqlinip kelmekte. Bu saqlinish peqet amanetning «sadiq ademler»din «sadiq ademler»ge tapshurulishi bilen bolidu; lékin hetta «sadiq ademler» kem bolsimu, herbir yéngi dewrdiki étiquadchilar Injilda saqlinip kelgen, rosullarning yazmiliri arqiliq yetküzülgen bu qimmetlik heqeqlerni bayqap özleshtüreydu; peqet ular kemterlik bilen Muqeddes Rohning yorutushlirini izdise shundaq bolidu. Chünki Muqeddes Rohning Özi rosullarni shularni yézishqa wehiy bergüchi emesmu?

«Timotiygha «2» »

(2) Alemshümül jamaetning saq-salamet bolushi. Pawlus besh yil ilgiri Timotiygha bésharet bergen ishlar — («étiqadtin yénish», yeni «chong yénish», «1Tim.» 4:1-5) alliqachan yüz bérishke bashlighanidi. Oqurmenlarning éside barki, birinchi xétini yazghan waqitta (miladiye 63-yili) Pawlus Timotiyni Efesus shehiridiki chong jamaetke qarashqa qaldurghanidi. Shu chaghda jamaette nechche ming adem bolsa kérek; Timotiyning wezipisi, ular arisida peyda bolghan ziyaliq telimlerge reddiye bérish we jamaet aldida úlge bolush, bolupmu «aqsaqal»ning qandaq yürüş-turushi kéreklikini körsitishtin ibaret idi. Shu xette Timotiyning Efesus jamaitige aqsaqal dep békitilgenliki éytilmaydu; uning mes'uliyiti mumkin bolsa shu yerde bir mezigil turup, muwapiq ademlerni tépip aqsaqalliqqa békitish idi. Mundaq köyümchan perwishler bolghan bolsimu, «Kichik Asiya» (hazirqi Türkiye)diki jamaetler qalaymiqanchiliqqa chömüp ketken bolsa kérek. Köpinchisi Pawlustin waz kechken (1:15); emma Pawlus özi ularni chetke qéqip tashlighini yoq; u ular ménì chetke qaqtì déginì bilen, ulargha keng qorsaqliq qilip, Mesihni chetke qaqtì, démeydu. Shühbisizki «Kichik Asiya»dikiler arisida Pawlusni söyidighanlar yene bar idi; (1:16-ayette tilghan élinghan) Onésifor shularning ichidiki biri idi. Pawlus beribir yuqiriqi kengchilik bilen Asiyadiki köp jamaetlarning mushundaq ehwaligha qarimay Timotiyni jamaetke qarighuchi we telim bergüchi bolush süpitide japa tartip, Xudaning xelqining malimanchiliqtin xaliy bolushi üçün yardemde bolup muhebbet ichide ulargha heqiqetni muessesiz halda jakarlashqa righbetlendüridu (2:24).

(3) Xush xewerni halaketke kétiwatqanlarga jakarlash. Jamaet malimanchiliqta, jiddiy yardemge mohtaj bolghan chaghlarda xush xewerni téxi anglimighan, jamaetning sirtida turghanlarni untushning xewpi bar, elwette. Pawlus Timotiygha Mesihni jakarlashtiki herqandaq pursetni qoldin bermeslikke righbetlendüridu; Xuda uninggha shundaq qilishqa alahide bir rohiy iltipat bergendin kéyin téximu shundaq qilishi kérek (1:6-8).

Bu ishlar we hazirqi zamanimizdiki qiyinchiliqlarda ilham-küch béridighan bezi heqiqetler üstide «qoshumche söz»imizde yene toxtilimiz.

Mezmun: —

- 1-bab: «Xush xewer»ning amanitini qoldin bermeslikni tapilash; (1:14ni körüng)
- 2-bab: «Xush xewer» üçün azab-oqubetke chidashni tapilash; (2:3, 8-9ni körüng)
- 3-bab: «Xush xewer»de dawamliq turushni tapilash; (3:13-14ni körüng)
- 4-bab: «Xush xewer»ni jakarlashni tapilash; (4:1-2ni körüng)

••••••••

Timotiygha «2»

Rosul Pawlus Timotiygha yazghan ikkinchi mektup

1¹⁻² Mesih Eysada wede qilinghan hayatni élip bérish üçün, Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihning rosuli bolghan menki Pawlustin söyümlük balam Timotiygha salam: XudaAtimizdin we Rebbimiz Mesih Eysadin sanga méhir-shepquet, rehimdillik we xatirjemlik bolghay!³ Men ata-bowilirimning izini bésip sap wijdanim bilen xizmitini qiliwatqan Xudagha teshekkür éytimen, chünki kéche-kündüz dualirimda séni toxtawsiz eslep turimen;⁴ köz yashliringni esliginimde, shadliqqa chömüshüm üçün sen bilen yene didarlshishqa qattiq telpünüp yüremktimen;⁵ chünki séningde bolghan saxtiliqsiz étiqad ésimdin chiqmaydu. Bu étiqad eng awwal momang Loista, andin anang Éwnikide bar bolghan, emdi hazir sendimu bar iken dep xatirjemdurmen.

⁶ Shuning üçün men shuni qaytidin sanga eslitimenki, qollirimni uchanggha qoyushum bilen sende bolghan, Xuda sanga teqdim qilghan iltipatni qaytidin yalqunlitip jari qilghin.⁷ Chünki Xuda bizge qorqunchaqliqning rohini emes, belki bizge küch-qudretning, méhri-muhebbetning we salmaqliqning Rohini teqdim qildi.⁸ Shunga Rebbimiz heqqidiki xewer-guwahliqtin, yaki Uning mehbusi bolghan mendin nomus qilma. Eksiche, Xudaning küch-qudriti bilen xush xewerni jakarlash yolidiki xarliq-musheqqetni öz hesseng boyiche orta q tartqin;⁹ Xuda bizni öz emellirimizge asasen emes, belki öz muddiasi we méhir-shepquitige asasen qutquzup, pak-muqeddes chaqiriqi bilen chaqirdi; Uning bu méhir-shepqiti hemme dewr-zamanlardin ilgirila Mesih Eysada bizge béghishlanghandur;¹⁰ lékin bu méhir-shepquet Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning kélishi bilen hazir ayan boldi; U ölümni bikar qiliwétip, xush xewer arqiliq hayatliq we chirimasliqni yoruqluqta ayan qildi.¹¹ Men bolsam ellerge bu xush xewerning jakarchisi, rosuli we telim bergüchisi bolup teyinlengen.¹² Men shu sewebtin hazirqi bu xarliq-musheqqetlerni tartmaqtimen. Lékin buningdin nomus qilmaymen; chünki men kimgé étiqad qilghanliqimni bilimen hemde Uning manga tapshurghan amanitini shu küngiche saqliyalaydighanliqigha qadir ikenlikige ishendürüldüm.¹³ Mendin anglighan saghlam telim sözli-

1:1-2 «Eysa Mesihning rosuli bolghan menki Pawlustin söyümlük balam Timotiygha salam» — démisekmü, Timotiy Pawlusning «rohiy jehette» oghli idi.

1:1-2 Gal. 1:3; 1Tim. 1:2; 1Pét. 1:2.

1:3 Ros. 22:3; Rim. 1:9; 1Tés. 1:2; 3:10.

1:6 «qollirimni uchanggha qoyghinim bilen sende bolghan, Xuda sanga teqdim qilghan iltipat» — ishinimizki, bu del 1-xette («1Tim.» 4:14-15) tilgha élinghan rohiy iltipattin bashqa ish emes. «Qoshumche söz»imiznimu köring.

1:6 Ros. 6:6; 8:17; 13:3; 19:6; 1Tim. 4:14; 5:22.

1:7 Rim. 8:15.

1:8 «Shunga Rebbimiz heqqidiki xewer-guwahliqtin, yaki uning mehbusi bolghan mendin nomus qilma» — Pawlus bu mektupni yazghanda Rimdiki zindanda yatatti. Shübhisizki, rimliqlar Pawlusni «bizning mehbuisimiz» dep oylaytti — lékin Pawlus ishqa bashqiche qaraytti. Rimliqlarning uni qolgha élip türmige tashlighini Xudaning iradisi bolup, shu ish bilen «yat ellikler»din bolghan ishengüchilerning köp payda köridighanliqigha Pawlusning közi yetken; shuning bilen u «Men Rebnim mehbusi» deydu.

«xush xewerni jakarlash yolidiki xarliq-musheqqetni öz hesseng boyiche orta q tartqin» — grék tilida belkim «öz hesseng boyiche birge tartqin» dégen menini bildürüshi mumkin. Démek, her dewrde étiqadchilar tartishqa tegishlik oqubet-musheqqet bar; Timotiyning Pawlus (we bashqa étiqadchilar) bilen birge melum derijide «öz hessisi boyiche» oqubet-musheqqet tartishigha toghra kélidu.

1:8 Ros. 21:33; Rim. 1:16; Ef. 3:1; 4:1; Kol. 4:18; Flm. 1:1, 9, 13.

1:9 Ef. 1:3; Tit. 3:4, 5, 6.

1:10 Yesh. 25:8; Rim. 16:25; Ef. 1:9; 3:9; Kol. 1:26; Tit. 1:2; Ibr. 2:14; 1Pét. 1:20.

1:11 «Men bolsam ellerge bu xush xewerning jakarchisi, rosuli we telim bergüchisi bolup teyinlengen» — «eller» bolsa «yat ellikler», «Yehudiylar emesler».

1:11 Ros. 9:15; 13:2; 22:21; Gal. 1:15; 2:8; Ef. 3:8; 1Tim. 2:7.

1:12 «... hemde Uning manga tapshurghan amanitini shu küngiche saqliyalaydighanliqigha qadir ikenlikige

«Timotiygha «2» »

rining nemunilik bir üzündisini saqlap, Mesih Eysada bolghan muhebbet we étiqad bilen ching tutqin; ¹⁴ bizde makanlashqan Muqeddes Rohqa tayinip sanga tapshurulghan shu güzel amanetni saqla.

¹⁵ Sen bilginingdek, Asiya ölkisidiki étiqadchilarning hemmisi dégüdek mendin yüz öridi. Ular-ning arisida Figélus we Xérmogénésu bar. ¹⁶ Reb Onésiforning ailisidikilirige rehim-shepquet körsetkey. Chünki u méning mehbús bolghanliqimdin héch nomus qilmay köp qétim méni yoqlap söyündürdi. ¹⁷ U Rim shehirige kelginide méni tapquche köp izdep aware boluptu. ¹⁸ Reb shu künide uni Özidin rehim-shepquetke muyesser qilghay; uning Efesus shehiride manga körsetken xizmetlirining qanchilik ikenlikini obdan bilisen.

Musheqqetke qarimay Rebning xizmitide bolush

2 ¹ Shunga ey oghlum, sen Mesih Eysada bolghan méhir-shepquetke tayinip küchlük bol; ² we sen köp guwahchilar aldida mendin anglighanliringni hem ishenchlik hemde bashqilarghimu telim béreleydighan ademlerge amanet qilghin. ³ Eysa Mesihning yaxshi jengchisi bolush süpitide, xarliq-musheqqetni öz hesseng boyiche ortaq tartqin. ⁴ Jengchi bolghan kishi özini eskerlikke tizimlighan serdarini razi qilish üçün adettiki turmush ishlinirini özige helek qiliwalmasliqi kérek. ⁵ Musabiqige qatnashqan tenheriketchimu musabiqe qaidilirige riaye qilmisa, ghelibe tajigha érishelmeydu. ⁶ Ejir singdürgen déhqan hosulidin birinchi bolup

ishendürüldüm» — «manga tapshurulghan amanet» bizningche Xuda Pawlusqa jamaetni dep tapshurghan nurghunlighan qimmetlik wehiylerni körsitidu. «Qoshumche söz»imizni körüng.

— «Shu kün» — Eysa dunyagha qaytidighan künni körsitidu. Pawlusning közqarishida peqet birla kün muhimdur, u daim u künni nezerde tutup uni «shu kün» deydu.

— Ushbu ayetning axirqi jümlisini «hemde méning Xudagha amanet qilghanlirimni Rebbimiz qayta kelgen küngiche («shu küngiche») choqum qoghdaydighanliqigha ishinimen» dep chüshinishkimu bolidu.

1:13 2Tim. 3:14.

1:14 «bizde makanlashqan Muqeddes Rohqa tayinip sanga tapshurulghan shu güzel amanetni saqla» — yuqirida 12-ayettiki izahatta éytqinimizdek, «sanga tapshurulghan güzel amanet» Muqeddes Roh jamaetke yetküzmekchi bolghan, Xuda Özining nijatliq pilani we jamaet toghruluq wehiy qilinghan nurghunlighan qimmetlik heqiqetlerni körsitidu.

1:15 «Asiya ölkisidiki étiqadchilarning hemmisi dégüdek mendin yüz öridi» — bu yerdiki «Asiya ölkisi» hazirqi Türkiyening gherbiy qismini körsitidu. «Asiya ölkisidiki étiqadchilar» shu yerde turuwatqan étiqadchilarni körsitidu; bezi alimlar bu sözni peqet Rim shehiride turghan, eslide zindanda yatqan Pawlusqa medet bérimiz dep wede bergen Asiya ölkisidin kelgen bezi qérindashlarni körsitidu, dep qaraydu. Grék tilida «Asiya ölkiside («ölkisidin») emes» bolghanlarning hemmisi mendin yüz öridi» déyilghe, biz undaq qarimaymiz.

— Bu muhim weqe toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

1:15 Ros. 19:10.

1:16 «u méning mehbús bolghanliqimdin héch nomus qilmay köp qétim méni yoqlap söyündürdi» — «mehbús bolghanliqimdin» grék tilida «méning zenjir-kishenlirimdin...» dégen sözler bilen ipadiliniidu.

1:16 2Tim. 4:19.

1:18 «Reb shu künide uni Özidin rehim-shepquetke muyesser qilghay» — «shu küni» Eysa dunyagha qaytidighan künni körsitidu. 12-ayettiki izahatni körüng.

2:2 «... sen köp guwahchilar aldida mendin anglighanliringni hem ishenchlik hemde bashqilarghimu telim béreleydighan ademlerge amanet qilghin» — némishqa Pawlus «köp guwahchilar aldida mendin anglighanliring» deydu? Bu «guwahchilar»ning néme ehmiyiti bar? Oylishimizche: (1) gerche étiqadta köp «chongqur sirlar» bolsimu, bu sirlarning hemmisi toghruluq Injildin éniq körgili bolidu; heqiqiy étiqadta héchqandaq «mexpiy telim»ler we «az sandiki alahide ademlerge wehiy qilinghan» telimler yoqtur; (2) mushu étiqadchi guwahchilar Pawlus we bashqa rosullarning telimlirining birxli ikenlikige ispat béreleytti.

2:2 Tit. 1:5.

2:3 «Eysa Mesihning yaxshi jengchisi bolush süpitide, xarliq-musheqqetni öz hesseng boyiche ortaq tartqin» — (1:8de éytighandek) «öz hesseng boyiche tartqin» — grék tilida «öz hesseng boyiche birge tartqin». Démek, her dewrde étiqadchilar tartishqa tégishlik xarliq-musheqqet bar; Timotiyning Pawlus (we bashqi étiqadchilar) bilen birge melum derijide xarliq-musheqqet tartishgha toghra kélidu.

2:4 1Kor. 9:25.

2:5 «Musabiqige qatnashqan tenheriketchimu musabiqe qaidilirige riaye qilmisa, ghelibe tajigha érishelmeydu» — «musabiqe qaidiliri»: — kona zamanlarda bu «qaidiler» hem musabiqining özini we musabiqe bolghan teyyarliq-terbiyileshlernimu bashquratti.

«Timotiyligha «2» »

behri men bolushi tégishlikdur.⁷ Bu sözlirim üstide yaxshi oyla, shuning bilan Reb sanga hemme ishta yorutidu.

⁸ Sen Dawutning nesli bolghan, ölümdin tirilgen Eysa Mesihni men yetküzüwatqan xush xewer boyiche ésingde ching tut.⁹ Bu xush xewerni dep köp xarlıq-musheqqet chékip, hetta jinayetchi hésablinip kishenlinip yatimen. Halbuki, Xudaning söz-kalami héch kishenlenmeydu.

¹⁰ Emdi men del shu sewebtin, Xuda tallighan bendilerning Mesih Eysada bolghan nijatqa menggülük shan-sherep bilen érishishi üçün hemme ishqa berdashlıq bérimen.

¹¹ Töwendiki bu sözler ishenchlikdur: —

«Uning bilen bille ölgenikenmiz,
Uning bilen hayatta bille yashaymiz.»

¹² Qiyinchılıqlargha berdashlıq bersek,
Uning bilen bille höküm sürimiz.

Biz uningdin tansaq,
Umu bizdin tanidu.

¹³ Biz Uninggha sadaqetsizlik qilsaqmu, U yenila sadaqetlikdur;
Chünki U Özidin héch tanalmaydu».

Xudani kursen qilidighan xizmetkar

¹⁴ Bu ishlarni dawamlıq qérindashlarning semige sélip, ularni Reb aldida bimene sözler üstide talash-tartish qilmasliqni estaydillıq bilen agahlandurghin. Bundaq talash-tartishlarning héchqandaq paydisi bolmayla qalmay, belki anglighuchılarnı nabut qilidu.¹⁵ Usta tikimchi rextni toghra pichqandek heqiqet sözini durus chüshendürüp, özüngni Xuda aldida testıqlanghudek, yerge qarap qalmaydighan mahir bir xizmetkar qilip körsitishke intilip köngül qoyghin;¹⁶ lékin iplas, quruq geplerdin néri tur. Chünki bundaq geplerni qilghuchılar beribir téximu ixlassızlıqqa chömüp kétidu.¹⁷ Mushundaqlarning gepliri xuddi merezdek tézla yamrap kétidu. Ximénéyus we Filétoslar mana shundaqlarning ichidiki ikkısıdur;¹⁸ ular heqiqettin chetnep, ölgenlerning tirilishi dégen bu ish allıqachan yüz bérıp boldı, deydu, shundaqla bezilerning étıqadını ghulitidu.

2:6 1Kor. 9:10.

2:8 «Dawutning nesli bolghan, ölümdin tirilgen Eysa Mesih» — «Dawut» bolsa Dawut padıshah-peyghember, elwette. «sen Dawutning nesli bolghan, ölümdin tirilgen Eysa Mesihni men yetküzüwatqan xush xewer boyiche ésingde ching tut» — bu muhim ayet toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

2:9 Ef. 3:1,13; 4:1; Fil. 1:7; Kol. 1:24; 4:3,18; 2Tim. 1:8.

2:11 «Uning bilen bille ölgenikenmiz, Uning bilen hayatta bille yashaymiz...» — «Uning bilen» dégenlik Mesih bilen, elwette.

2:11 Rim. 6:8.

2:12 Mat. 10:33; Mar. 8:38; Luqa 9:26; 12:9; Rim. 8:17; 2Kor. 4:10; Fil. 3:10; 1Pét. 4:13.

2:13 «Biz Uninggha sadaqetsizlik qilsaqmu, U yenila sadaqetlikdur; chünki U Özidin héch tanalmaydu» — «chünki U Özidin héch tanalmaydu» yaki «chünki U choqum Özining sözide turmay qalmaydu». Bu muhim söz toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

2:13 Chöl. 23:19; Rim. 3:3; 9:6.

2:16 «bundaq geplerni qilghuchılar beribir téximu ixlassızlıqqa chömüp kétidu» — «bundaq (kishiler)... téximu ixlassızlıqqa chömüp kétidu» grék tilida «bundaq (kishiler)... téximu ixlassızlıqqa algha basturidu» dégen kinayilik, hejwiylar sözler bilen ipadilınidu.

2:16 1Tim. 1:4; 4:7; 6:20; Tit. 1:14; 3:9.

2:17 «mushundaqlarning gepliri xuddi merezdek tézla yamrap kétidu» — «yamrap kétidu» grék tilida «ot-chöplerni yep kétidu» dep ipadilınidu. Rosul Pawlus shu sözi bilen: Bularning gepliri «Xudaning qoylırı» bolghan étıqadichılar istimal qilishi kérek bolghan «ozuq»ni, yeni «saghlam telim»ni yoqqa chiqiridu, dep puritidu.

2:18 «ular heqiqettin chetnep...» — grék tilida: «ular heqiqetni nıshan qilmay (chetnep kétıp)...». «ölgenlerning tirilishi dégen bu ish allıqachan yüz bérıp boldı» — bu bid'et telimning menisi belkim töwendiki ikki xil xata qarashning biri bolushi kérek: — (1) «ademler Eysa Mesihke étıqad qilghanda, Uning Rohi allıqachan Eysa Mesih bilen bille ölüp tirilidu (bu gep mushu yergiche heqiqet, elwette). Emdi tirilish peqet shu rohiy jehette bolup, kelgüside ten jehette bolmaydu»,

«Timotiylga «2» »

¹⁹ Halbuki, Xudaning mezmur uli ching turmaqta. Uning üstige möhür bilen: «Reb Özige tewe bolghanlarni tonuydu» we «Rebning mubarek namini lewzige alidighanlarning hemmisi rezilliktin qol üzsün» dep möhürlengendur..²⁰ Bay-bayashat ademning öyide peqet altun we kümüş qacha-quchilarla emes, yaghach, sapal qachilarmu bolidu. Qacha-quchilarning beziliri etiwarlinidu, beziliri pes körüldü.²¹ Eger bir kishi özini undaqlarning kiridin tazilap xaliy qilsa, u muqeddes qilinghan, xojayinimizgha yaraydighan qachidek, herqandaq güzel ishlargha teyyar bolidu..

²² Shunglashqa, yashliqning arzu-hewesliridin özüngni qachurghin, pak qelb bilen Rebge nida qilghuchi bilen bille heqqaniyliq, ishench-étiqad, méhir-muhebbet we tinch-xatirjemlikni qoghliship izde..²³ Lékin exmiqane, bilimsizliktin chiqqan talash-tartishlarga arilishishni ret qil, chunki bundaq ishlarning jédel tériydighanliqini bilisen..²⁴ Emdilikte Rebning quli jédel-leshmesliki, belki hemme kishilerge ulayim-méhriban, telim bérishke mahir, sewr-taqetlik bolushi kérek..²⁵ shuning bilen öz-özige qarshi bolghanlarga u Xuda belkim ulargha heqiqetni tonup yétishige towa qilidighan qelbni bérer dep, mömin-mulayimlik bilen nesihet qilsun;..²⁶ bundaq bolghanda ular uyqusini échip, özlirini öz muddiasigha emel qilishqa tutqun qilghan Iblisning tuziqidin qutulalaydu..

Axir zaman

3¹ Emma shunimu bilginki, axir zamanlarda éghir künler bolidu..² U chaghdiki insanlar özinila oylaydighan, pulperes, menmenchi, hakawur, kupurluq qilidighan, ata-anisining sözini tingshimaydighan, tuzkor, iplas,³ köyümsiz, kechürümsiz, töhmetxor, özini tutalmaydighan, wehshiy, xeyr-saxawetlikke düşmen,⁴ satqun, telwe, shöhretperes, huzur-halawetni Xudadin yaxshi köridighan,⁵ sirtqi qiyapette ixlasmen boluwélip, emeliyette ixlasmenlikning qudrisini inkar qilidighan bolidu. Bundaqlardin yiraq tur..⁶ Chunki ularning arisidiki beziler öymu-öy soqunup kirip, gunahlar bilen bésilghan, herxil shehwet-heweslerning quli bolup

yaki: (2) «biz Eysa Mesihge ishengenlerde sugha we Rohqa chömüldürülgendin kéyin bizning «tirilgen ten»imiz bar bolidu. Shunga hazirqi ténimiz késel bolmaydu, héch ölmeydu».

2:19 «Halbuki, Xudaning mezmur uli ching turmaqta. Uning üstige möhür bilen: «Reb Özige tewe bolghanlarni tonuydu» we «Rebning mubarek namini lewzige alidighanlarning hemmisi rezilliktin qol üzsün» dep möhürlengendur» — bu muhim ayet toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

2:19 Chöl. 16:5; Yuh. 10:14.

2:20 Rim. 9:21.

2:21 «Eger bir kishi özini undaqlarning kiridin tazilap xaliy qilsa, u muqeddes qilinghan, xojayinimizgha yaraydighan qachidek, herqandaq güzel ishlargha teyyar bolidu» — «xojayinimiz»: — Igmiz, elwette. Bu muhim ayet toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

2:22 1Tim. 6:11.

2:23 1Tim. 1:4; 6:4; Tit. 3:9.

2:24 1Tim. 3:2.

2:25 «...shuning bilen öz-özige qarshi bolghanlarga u Xuda belkim ulargha heqiqetni tonup yétishige towa qilidighan qelbni bérer dep, mömin-mulayimlik bilen nesihet qilsun» — «öz-özige qarshi bolghanlarga» dégen ibare oqurmenlerge ghelite tuyulghini bilen, grék tilida shundaq ipadilini. Démek, heqiqetni jakarlighuchigha qarshi chiqsa, emeliyette u Xuda özige qilmaqchi bolghan yaxshiliqtin mehrum bolup, öz-özige qarshi chiqqan bolidu. «Pend.» 8:36 körüng.

2:25 Pend. 8:36; 9:12; 11:17; Gal. 6:1.

2:26 «bundaq bolghanda ular uyqusini échip, özlirini öz muddiasigha emel qilishqa tutqun qilghan Iblisning tuziqidin qutulalaydu» — bashqa birxil terjimisi: «bundaq bolghanda ular uyqusini échip, özlirini tutqun qilghan Iblisning tuziqidin (Xudaning) iradisige emel qilishqa qutulalaydu».

3:1 «Emma shunimu bilginki, axir zamanlarda éghir künler bolidu» — «éghir künler» grék tilida yene «xeterlik künler»nimu bildüridu.

3:1 1Tim. 4:1; 2Pét. 2:3; Yeh. 18.

3:5 «...sirtqi qiyapette ixlasmen boluwélip, emeliyette ixlasmenlikning qudrisini inkar qilidighan bolidu. Bundaqlardin yiraq tur» — 1-5-ayetler toghruluq «qoshumche söz»imizde qisqiche toxtilimiz.

3:5 Mat. 18:17; Rim. 16:17; 2Tés. 3:6; Tit. 3:10; 2Yuha. 10.

«Timotiyligha «2» »

qalghan nadan ayallarni azdurup özige esir qilidu.⁷ Bundaq ayallar daim telim alsimu, hergiz heqiqetni tonup yételmeydu.⁸ Emdi Yannis bilen Yambris Musa peyghemberge qandaq qarshi chiqqan bolsa, bu azdurguchilarmu heqiqetke shundaq qarshi chiqidu. Ular zéhin-köngülliri chirigen, étiqad jehette dashqal dep ispatlangan kishilerdur.⁹ Lékin emdi ular bu yolda algha ilgiriliyelmeydu; chünki Yannis bilen Yambrisning hamaqetliki ochuq körüngendek, bularningmu hemmige körünidu.

Pawlusning wesiyetliri; ögengenliringde dawamlıq mangghin

¹⁰⁻¹¹ Lékin sen bolsang méning telimim, yürüş-turushum, meqset-iradilirim, ishench-étiqadim, sewr-taqitim, méhir-muhebbitim, chidamlıqim, men uchrighan ziyankeshlikler we azab-oqubetlerge, jumladin Antakya, Koniya we Lистра sheherliride yüz bergenlerge tolimu köngül bölüp kelding, shundaqla men berdashlıq bergen shuncha ziyankeshliklerdin toluq xewiring bar; Reb ularning hemmisidin méni qutquzdi.¹² Derweqe, Mesih Eysada ixlasmén hayat kechürüşke irade tikligenlarning hemmisi ziyankeshlikke uchraydu.¹³ Lékin rezil ademler we ézitqu-kazzaplar beribir bashqılarnimu aldap, özimu aldinip, barghanséri ese-biylishidu.¹⁴ Lékin sen bolsang, ögengen we toluq ishendürölgen heqiqetlerde ching tur; chünki bularni kimdin ögengenlikini bilisen,¹⁵ hemde baliliq chaghliringdin tartipla muqeddes yazmilarni bilip kelding; bularning sanga Mesih Eysagha baghlangan étiqad arqiliq bolghan nijat toghruluq séni dana qilalaydighanlıqini bilisen.¹⁶ Pütkül muqeddes yazmilarning hemmisi Xudaning Rohining yolyoruq-ilhami bilen yézilghan bolup, u telim bérish, tenbih bérish, xatalıqlarni tüzitish we kishilerni heqqaniyet yoligha bashlashqa paydiliqtur.¹⁷ Bular arqiliq Xudaning adimi toluq qorallinip, barlıq yaxshi emellerni qilis-hqa teyyar bolalaydu.

4¹ Men Xuda hemde tirikler bilen ölüklerni soraq qilishqa teyyar turidighan Mesih Eysaning aldidida, shundaqla Uning qayta ayan bolushi we Uning Öz padishahlıqi bilen sanga shundaq agah qilip tapilaymenki,² Xudaning söz-kalamini jakarla; waqit-purset yar bersun-bermisun, uninggha jiddiy qara. Toluq sewr-taqet we telim-eqide bilen nesihet qilghin, tenbih bergin, righbetlendürgin.³ Chünki shundaq bir zaman kéliduki, insanlar saghlam telimni

3:6 «herxil shehwet-heweslerning quli bolup qalghan nadan ayallar...» — yaki «herxil shehwet-heweslerning quli bolup qalghan ajiz ayallar...».

3:6 Mat. 23:14; Tit. 1:11.

3:8 «Emdi Yannis bilen Yambris Musa peyghemberge qandaq qarshi chiqqan bolsa, bu azdurguchilarmu heqiqetke shundaq qarshi chiqidu» — «Mis.» 7:11, 22, 8:7, 18ni körüng. Israillar Misirdin chiqishtin burun, Misir padishahining séhirgerliri Musa peyghemberge qarshi turghan. Ularning isimliri (Yannis bilen Yambris) Tewratta déyilgen emes, belki Yehudiylarning bashqa tarixiy kitablarida tépilidu.

3:8 Mis. 7:11.

3:10-11 «jumladin Antakya, Koniya we Lистра sheherliride yüz bergenlerge tolimu köngül bölüp kelding...» — «Antakya, Koniya we Lистра sheherliride yüz bergenler»: — bu bir-birige yéqin üç yurtta bolghan weqeler toghruluq melumatlar «Ros.» 13-14-bapta tépilidu. Timotiylighe chong ana we anisi)ning tesirini tilgha alidu.

3:10-11 Zeb. 34:19; Ros. 13:50; 14:19; 2Kor. 1:10

3:12 Mat. 16:24; Luqa 24:26; Yuh. 17:14; Ros. 14:22; 1Tés. 3:3.

3:14 «chünki bularni kimdin ögengenlikini bilisen» — bezi kona köchürmilerde «kimler» dep déyilidu. Lékin bizningche «kim» dep oqush toghra, chünki Pawlus bu ayetlerde özining ülgé bolghanlıqi toghruluq köp sözleydu. Töwendiki 15-ayette u bashqa kishiler (Timotiyning chong ana we anisi)ning tesirini tilgha alidu.

3:16 «Pütkül muqeddes yazmilarning hemmisi Xudaning Rohining yolyoruq-ilhami bilen yézilghan bolup...» — grék tilida «pütkül muqeddes yazmilarning hemmisi» dégen ibare yazmilardiki herbir söz-ayetning Xudadin kelgenlikini tekitleydu. — «Xudaning Rohining yolyoruq-ilhami bilen yézilghan» grék tilida «Xuda nepisi bilen kirgüzüp yézilghan» dégen shekilde ipadiliniidu. Grék tilida hem ibranıy tilida «Roh» we «nepes» bir söz.

3:16 2Pét. 1:21.

4:1 Rim. 1:9; 9:1; 2Kor. 1:23; 11:31; Gal. 1:20; Fil. 1:8; 1Tés. 2:5; 1Tim. 5:21; 6:13.

4:2 «Xudaning söz-kalamini jakarla; waqit-purset yar bersun-bermisun, uninggha jiddiy qara» — «waqit-purset yar

«Timotiylga «2» »

anglashqa chidimay, belki qulaqlirig'ha xush yaqidighan sözlarni anglash üçün etrapig'ha öz shehwet-heweslirige uyghun telim bergüchilerni toplaydu.⁴ Ular heqiqetke qulaq salmay, epsanilerni tingshashqa burmilinip kétidu.⁵ Lékin sen herqandaq ehwalda oyghaq tur, xarliq-musheqqetlerge berdashliq ber, xush xewerchining wezipisini orunda, tapshurulghan xizmitingni her tereptin toluq ada qilghin.⁶ Chünki özümge kelsem, jénim qurbanliqning «sharab hediye»sidek töküldighan waqti yétip keldi, méning bu dunyadin kétish waqtimmu yéqinlashti.⁷ Güzel küreshni men qilip boldum, yügürüsh musabiqisining menzilini bésip boldum, birdinbir étiqadni ching saqlap keldim.⁸ Hazir heqqaniyliqning ghelibe taji men üçün saqlinip turmaqta. Uni, heqqaniy soraqchi bolghan Reb shu künide manga, shundaqla yalghuz mangila emes, Uning kélip ayan bolushigha telpünüp turghanlarning hemmisige in'am qilip kiygüzidu.

Xususiy tapshuruqlar; axirqi sözler

⁹ Imkaniyetning bariche yénimgha tézdin yétip kel.¹⁰ Chünki Démas bu hazirqi dunyani tama qilghanliqi üçün méni tashlap Tésalonika shehirige ketti. Kriskis Galatiya ölkisige, Titus Dal-matiya ölkisige ketti.¹¹ Yénimda yalghuz Luqa qaldi. Markusni özüng bilen birge élip kel, chünki u xizmetlimimde manga köp esqatidu.¹² Tikikusni bolsa Efesus shehirige ewetiwettim.¹³ Kélishingde Troas shehiride Karpusning yénigha qaldurup qoyghan yépincham bilen kitablarni, bolupmu oram tére yazmilarni bille alghach kelgin.¹⁴ Misker Iskender manga tola eskilik qildi. Reb uninggha qilmishlirig'ha layiq yandurmay qalmaydu.¹⁵ Sen hem uningdin hoshyar bol; chünki u biz yetküzgen sözlirimizge qattiq qarshiliq körsetti.

¹⁶ Tunji qétimliq soraqta méning aqlinishingha yadrem qilidighan héchkim chiqmide, hemmisi méni tashlap ketti. Bu ish ularg'ha hésablanmighay!¹⁷ Lékin Reb méning bilen bille turup, men arqiliq Injil jakari toluq qilinip, bu yerdiki barliq yat elliklerdin bolghanlarning anglishi üçün méni küchlendürdi; shuning bilen men shirning aghzidin qutquziwélindim.¹⁸ Reb méni barliq rezil ishtin qutquzup, ershtiki padishahliqigha saq yetküzidu! Shan-sherep Uninggha ebedil'e-bedgiche mensup bolghay! Amin!

bersun-bermisun» dégenlikning menisi, xeqler Xudaning sözini qobul qilsun qilmisun, ularg'ha yaqsun yaqmisun Xudaning adimining wezipisi haman amal qilip söz-kalamni ularg'ha yetküzüshtin ibaret.

4:3 «... qulaqlirig'ha xush yaqidighan sözlarni anglash üçün etrapig'ha öz shehwet-heweslirige uyghun telim bergüchilerni toplaydu» — «qulaqlirig'ha xush yaqidighan sözlarni anglash üçün» grék tilida «qulaqliri qichishqan bolup,...» dégen ibare bilen ipadilindu. Bu ibare: «ular herdaim yéngi nersilerni anglighachqa» dégen bashqa birxil chüshenchinimu béridu.

4:6 «jénim qurbanliqning «sharab hediye»sidek töküldighan waqit yétip keldi» — Pawlus özining hayatini Tewrat dewridiki qurbanliqlar üstige töküldighan «sharab hediye»ge oxshatidu. Diqqet qilishqa erziyduki, uning yéqin arida bolidighan ölümini qurbanliqqa emes, peqet bir «sharab hediye»ge oxshatidu, xalas. Shühbisizki, uning menisi «ulugh qurbanliq» Eysa Mesihningkidur.

4:6 2Pét. 1:14.

4:7 «Güzel küreshni men qilip boldum» — «küresh» (qattiq élishish musabiqisi, grék tilida «agon») dégen söz toghruluq «Timotiylga (1)»diki (6:12 toghruluq) «qoshumche söz»imizni köring.

4:8 «Uni, heqqaniy soraqchi bolghan Reb shu künide manga, shundaqla yalghuz mangila emes, Uning kélip ayan bolushigha telpünüp turghanlarning hemmisige in'am qilip kiygüzidu» — «shu küni» Rebning qayta kélidighan küni, elwette.

4:8 1Kor. 9:25; 1Pét. 5:4.

4:10 Kol. 4:14; Flm. 24.

4:11 Ros. 15:37; Kol. 4:10,14; Flm. 24.

4:12 Ros. 20:4; Kol. 4:7.

4:13 «Kélishingde Troas shehiride Karpusning yénigha qaldurup qoyghan yépincham bilen kitablarni, bolupmu oram tére yazmilarni bille alghach kelgin» — bu ayet üstide «qoshumche söz»imizde qisqiche toxtilimiz.

4:14 1Tim. 1:20.

4:16 «Tunji qétimliq soraqta méning aqlinishingha yadrem qilidighan héchkim chiqmide, hemmisi méni tashlap ketti. Bu ish ularg'ha hésablanmighay!» — bu ayet üstide «qoshumche söz»imizde qisqiche toxtilimiz.

4:17 «shuning bilen men shirning aghzidin qutquziwélindim» — Pawlus Qeyser Néroning birinchi soriqidin qutuldi. «Qoshumche söz»imizni köring.

«Timotiygha «2» »

Axirqi salam

¹⁹ Priska bilen Akwilagha we Onésiforning ailisidikilerga mendin salam éyt..

²⁰ Érastus Korint shehiride qaldi. Lékin Trofimus késel bolup qalghanliqtin, uni Milétus shehiride qaldurup qoydum.

²¹ Qish chüshüp ketküche imkaniyetning bariche bu yerge kelgin.

Yubulus, Pudis, Linos, Klawdiya we barliq qérindashlardin sanga salam. ²² Reb Eysa Mesih rohing bilen bille bolghay! Méhir-shepquet siler bilen bille bolghay!

4:19 «Priska bilen Akwilagha we Onésiforning ailisidikilerga mendin salam éyt» — «Priska» bolsa «Priskilla»ning qisqartilghan shekli («Ros.» 18:2). Akwila we Priskilla er-ayal idi.

4:19 Ros. 18:2; Rim. 16:3.

4:22 «Reb Eysa Mesih rohing bilen bille bolghay!» — bezi kona köchürmilerde peqet «Reb rohing bilen bille bolghay!» déyilidu.

Qoshumche söz

(1:6)

«Shuning üçün men shuni qaytidin sanga eslitimenki, qollirimni uchanggha qoyushum bilen sende bolghan, Xuda sanga teqdim qilghan iltipatni qaytidin yalqunlitip jari qilghin».

Bu ayet bilen «1Tim.» 4:14ni sélishiturung: —

«Sende bolghan, jamaitingning aqsaqalliri qollirini uchanggha qoyghanda, Xudaning wehiyisi arqiliq sanga ata qilinghan iltipatqa biperwaliq qilma».

Bu alahide rohiy iltipatning mahiyiti toghruluq (Pawlus biwasite bizge éytmighachqa) tepsiliy melumatimiz yoq; lékin Pawlus aldi-keyni ayetlerde Mesihni yüreklik jakarlash kéreklikini tilgha alghachqa, biz bu iltipatni xush xewerning heqiqetlikini testiqalaydighan küchlük iltipat idi, dep qaraymiz. U anglighuchilargha Mesihning shapaitini ispatlash, késellerni saqaytish, möjize yaritish yaki alahide wehiy-bésharetlerni yetküzüsh iltipati bolsa kérek idi. Pawlusning özide undaq iltipatlar daim peyda boldi (mesilen, «Ros.» 13:8-12, 14:8-10, 19:11-12, 28:7-10ni körüng).

Emdi Timotiy bu iltipatni «**yalqunlitip jari qilish**» üçün néme qilish kérek? Iltipat Mesihning küch-qudrisini ishenmigenlerge namayan qilidu, dégen qiyasimiz toghra bolsa, undaqta mushundaq iltipatni yalqunlitip qozghash, shundaqla dawamlıq lawulditishtiki eng ishenchlik yol bolsa etrapimizda yashawatqan, Xudaning nijatigha yat bolghanlar üçün dualarda bolushtin ibaret. Uning üstide biz Xudaning insaniyetke aghritqan ich-baghrilirini, shundaqla barlıq insan balilirini qutquzushqa intizarlirini ayan qilghan muqeddes yazmilar üstide pat-pat oylinip eslesh aditimiz bolsa yene bizde bolghan iltipatlarni «**yalqunlitip jari qilish**»qa zor türkte bolidu.

Halaketke kétiwatqanlar üçün dua qilish özimizning barlıq uruq-tughqan, dost-aghinilirimiz bilen bashlinidu, elwette, andin etrapimizda yashawatqanlar üçün bolidu. Heqiqiy dua-tilawet ademlerning ichki hajetliri we ümidsizliklirini we Xudani tonumaydighanlar yüzliniwatqan halaketning qorqunchluqini bizge yéngidin échip béridu; Xudaning muhebbitidiki ot qelbimizde bar bolsa biz iman-ishench bilen ulargha yadrem qilishqa qozghilimiz, shundaqla bizde qaysibir iltipatlar bar bolsa ulargha yadrem yetküzüshke bu iltipatlarning qozghilishimu ejeblinerlik emes.

(1:12)

«**Men shu sewebtin hazirqi bu xarlıq-musheqqetlerni tartmaqtimen. Lékin buningdin nomus qilmaymen; chünki men Kimge étiqad qilghanliqimni bilimen hemde Uning manga tapshurghan amanitini shu küngiche saqliyalaydighanliqigha qadir ikenlikige ishendürüldüm**».

Adem ejelge kirginide özining héchqandaq ishlirini emes, belki Xudaning jamaitining kélechiki toghruluq ghem yégen bolsa uningda Xudaning hayatining heqiqiy ikenlikige éniq ispat bolmay néme bolidu? Yuqirida éytqinimizdek, uning «amanet»i tapshuruwalghan qimmetlik wehiylerni körsitidu. Shu wehiylerning hemmisini jamaetke toluq özleshtürgüzüsh

«Timotiygha «2» »

uning chong nishani we yüki bolup kelgenidi («Ef.» 3:2-13). Lékin jamaet sepsetelerni izdep ézip ketken, yaki hetta Mesihning rosulidin yüz örigen bolsa, bu heqiqetlerge néme bolidu? Qérindishimiz Pawlus özining etrapida peyda boluwatqan wapasisizliqlargha qarimay, bu amanetning jamaettin ketmeslikige baghligghan ishenchini bizge bildüridu (1:12) we biz buninggha minnetdarmiz. Shuningdek bizdimu shu ishench barki, бүгünki күнде Injilni oqughinimizda «kemterlik bilen Muqeddes Rohning wehiylirini izdisek, amanettiki heqiqetler bizgimu échilidu. Uningda ögengen heqiqetlerni emeliy ishletkinimizde etrapliq tetbiqlashqa teyyar bolushimiz shert, elwette.

(1:15)

«Sen bilgingdek, Asiya ölkisidiki étiqadchilarning hemmisi dégüdek mendin yüz öridi. Ularning arisida Figélus we Xérmogénésu bar».

Pawlusning shundaq éghir köngülsizlikni héch dad-dawrang salmay addiy bayan qilghanliqigha belkim heyran qalimiz. Pawlusqa özlirining rohiy hayatida qerz bolghan jamaetler qandaqmu uningdin «yüz örisun»? Uning mushu «yüz örüş» déginini némini körsitidu?

Shu chaghdiki impérotor Néro impériyesidiki puqralardin özige «Xuda süpitide» sejde qilishini telep qilatti; ularning hemmisini: «Néro Rebdu» dégüzmekchi idi. Emma Pawlus bolsa hemme yerde «Eysa Mesih Rebdu» dep jakarlashta meshhur boldi. Shu sewebtin u jinayetchi déyilip qolgha élinip, belkim «Döletke xainliq qilghuchi» dep erz qilinghan bolushi mumkin. Uning qolgha élinishi uninggha munasiwetlik barliq kishilerni éghir tenglikke, «ikki parche ot otturisi»gha chüshürgen bolsa kérek. Belkim uninggha yéqin bolghanlarga uningdin munasiwetni üzüsh telep qilinatti yaki ular peqet meshhur «sésiq xain» dep hésablanghan bir ademdin nomus qilatti. Shuning bilen «**Asiya ölkisidiki étiqadchilarning hemmisi dégüdek mendin yüz öridi**». Bu ishning netijisi belkim yene, uninggha chaplanghan «Rimgha qarshi turghan xain» dégen erzge reddiye bérup guwahliq béreleydighan nurghun kishiler hazir qorqunchtin sükut qilmaqta idi.

Biz shuninggha diqqet qilishimiz kérekki, Pawlus ularni Rebning Özidin yüz örigen, démeydu; lékin Xudaning xizmetkarlirigha jiddiy mohtaj bolghan peytte ulardin ayrilsaq biz ashu dehshetlik imkaniyetning xetiride bolimiz («Mat.» 25:31-44). Elwette mushu waz kechkenlerning sirtida turghan beziler bar idi; 16-ayette körsitilgen Onésifor ular arisida idi; Pawlus uning muhebbiti we köyümchanliqini chongqur minnetdarliq bilen tilgha alidu.

(2:8)

«Sen Dawutning nesli bolghan, ölümdin tirilgen Eysa Mesihni men yetküzüwatqan xush xewer boyiche ésingde ching tut».

Eysa Mesihni kim untuyalisun? Lékin biz yene Xudaning qedimiy xelqi Israil toghruluq «ular Xudani untudi» dep daim xatirilengenlikini ésimizde tutushimizgha toghra kélidu. Epsus, kündilik turmushimizni jiddiy orunlashturushimizda, pılanlirimizda, hetta heqiqet üstide bolghan ziyaliylarche muzakirilirimizde Mesihning Özini untushning heqiqiy xewpi bar. Emma biz Pawlusning peqet «Eysa Mesihni ésingde ching tut» emes, belki «**Eysa Mesihni men yetküzüwatqan xush xewer boyiche ésingde ching tut**» déginige köngül bölüshimiz kérek. Démek, Xudaning xizmitide ünümlük bolushüchün (Pawlus Timotiynirighetlendüriwatqandek) biz Mesihning shexsining özi üstide chongqur oylinishimizgha waqit we ejir singdurishimiz

«Timotiygha «2» »

kérek; yeni, *Uning Xuda teyyarligan xelqi arqiliq tughulushi, Uning heqiqiy insanning hem Xudaning oghliligi salahiyiti, uning ölümi we tirilishi, shuningdek asman-zémindiki textke bolghan hoquqi üstide (asmangha kôtürülgininin kéyin rosullirigha melum qilinghandek)*, oylinishimiz kérek. Mundaq oylinish bolsa biz ushshaq-chüshshek ishlargha ésiliwélishstin, shundaqla toghra yönülüshtin ézishtin saqlinip qalimiz.

(2:13)

«Biz uninggha sadaqetsizlik qilsaqmu, u yenila sadaqetliktur;
Chünki U Özidin héch tanalmaydu»

Belkim oqurmenlarning mushu yerde mundaq bir soalni qoyghusi kéliduki: Pawlus éytqan bu gépi Xudaning bir wedisimu yaki agahmu?

Eger Pawlusning yuqiriqi bayani biz üçün agah bolsa, uning démekchi bolghini: «Reb Özining pak-muqeddeslikidin tanalmaydu, sadaqetsizlikimizge jaza qilmay qalmaydu» dégendek bolidu. Eger «ajiz bendiler»ge ümid béridighan bir bayan bolsa, menisi: «Uning Öz muhebbetlik mahiyiti tüpeylidin, özgermes shapaiti tüpeylidin U bizge sadaqetmen bolushidin héch chiqmaydu; sadaqetsizlikimizge qarimay bizni üzlüksiz söyüp, Rohi arqiliq Öz yénigha qaytishqa jelp qilip tartidu» dégendek bolidu.

Ishinimizki, kéyinki közqarash toghridur; chünki «yéngi ehde»de Xuda Özini bizge qayta tartiwalghusiz béghishlighandur. Bu heqiqet «Rebning ziyapiti»de körünidu. Bu ziyapet yéngi ehdiye isharet bolup, uningda biz «Rebning téni we qéni»ni bildüridighan nan we sharabtin behrimen bolimiz. Biz shu nan (Uning téni)ni yégen we sharab (Uning qéni)ni ichkendin kéyin birsé bizdin bulardin ayriwétishi mumkinmu? Emeliyette u qet'iy mumkin emes, chünki yégen we ichken minutlardila ular hezim qilinish bilen öz ténimizning jismaniy ténidin toluq bir qismi bolghan bolidu. Jismaniy isharet körsetkendek, roh jehette Mesih bilen bir qilinghanlar hergiz Uningdin ayrilishi mumkin emes. Shunga U hergiz bizni tashliwetmeydu, chünki «**U Özidin héch tanalmaydu**».

Biz shuni bayqaymizki, Pawlus Xudaning sadaqet-ishenchlik toghrisida alahide sözliginide, agahlar bilen emes, **daim righbet-teselli bérish bilen bolidu** (bolupmu «Rim.» 3:3, 9:6, we «1Kor.» 1:9, 10:13, «2Kor.» 1:18, «1Tés.» 5:24, «2Tés.» 3:3ni köring).

(2:19)

«Halbuki, Xudaning mezmüt uli ching turmaqta. Uning üstige möhür bilen: «Reb Özige tewe bolghanlarni tonuydu» we «Rebning mubarek namini lewzige alidighanlarning hemmisi rezilliktin qol üzsün» dep möhürlengendur».

Xudaning jamaitide malimanchiliq peyda bolghan waqitlarda bu we kéyinki üç ayette Xudaning xelqi üçün intayin emeliy nesihetni körimiz. Pawlus Timotiygha birinchi xetni yazghan waqittiki ehwal bilen ushbu xetni yazghan waqittiki ehwal pütünley bashqiche. Birinchi xetni yazghinida jamaet xéli tertiplik bolup köp emeliy ishlarni, mesilen tul xotunlargha, yétim-yésirlerge resmiy yadrem bérishni orunlashturghili bolatti. Lékin eslide körünüshte Rebge tewe bolghanlardin bezilirining yürüş-türüshliri hazir pütünley Uninggha tewe emes bolghanlarningkige oxshash bolup qaldi. Emdi undaq ehwalda Xudaning xelqi néme

«Timotiygha «2» »

qilishi kérek? Pawlusning jawabi intayin emeliydir. Xuda jamaettiki emeliy hayatning danaliq bilen dawamlashishi yolini ayan qilip, «möhürlengen ikki üzünde» Öz ulining üstige bésilghan. Möhürlengen ikki üzünde mundaq:

(1) «**Reb Özige tewe bolghanlarni tonuydu**».

Démek, Xudagha tewe bolghanlarning kim ikenlikini we kim emeslikini tekshürüş-sürüştürüşke héchqandaq waqit serp qilmasliqimiz kérek. Bu Rebning Özining ishi.

(2) «**Rebning mubarek namini lewzige alidighanlarning hemmisi rezilliktin qol úzsun**»

Biz Xudagha kim heqiqeten tewe bolghanliqini we kim tewe bolmighanliqini bilmisekmu, Xudaning jamaiti süpitide yighilghan bolsaq, bu addiy heqiqetni ching tutushimiz zörür. Arimizda özi Mesihge tewemen dégini bilen gunah ichide ochuq we dawamlıq turıwérıdighanlar (démek, towa qilishqa héch tirishmay) bar bolsa, ulardin ayrılshimiz kérek. Shundaq bolghanda, qandaqla bolmisun étiqadsız ademler aldida Mesih toghruluq éniq guwahlıq bérish imkaniyiti qalidu. Undaq ehwal astida Xudaning xızmetkarlırı üçhün töwendiki ayettiki temsil nesihetmu bérilidu: —

(2:20-21)

«**Bay-bayashat ademning öyide peqet altun we kümüş qacha-quchılarla emes, yaghach, sapal qachılarmu bolıdu. Qacha-quchılarning beziliri etıwarlınidu, beziliri pes körülidu. Eger bir kishi özi undaqlarning kiridin tazılap xalıy qılsa, u muqeddes qilinghan, xojayinimizgha yaraydighan qachidek, herqandaq güzel ishlargha teyyar bolıdu**».

Xudaning hemme ishlarni bashqurushi heqiqeten ulugh, shundaqla insanlarning chüshinishlıridin ziyade artuq. Jamaetning ichide qalaymiqanchiliq peyda bolushqa yol qoyghan bolsa, shu qalaymiqanchiliq yenila Öz meqsetlırı üçhün bolıdu; Uning hetta Pawlustin yüz örigen «Figélus we Xérmogénés» dégen kishilerde, yaki 19-ayette tilgha élinghan «rezilliktin qol özmigen»lerdimu öz meqsetlırı bar. Halbuki, Pawlus déginidek «**Bay-bayashat ademning bir öyi**»de herxil meqsette ishlitilidighan qacha-quchılar bolıdu, «**beziliri etıwarlınidu, beziliri pes körülidu. Eger bir kishi özi undaqlarning kiridin tazılap xalıy qılsa, u muqeddes qilinghan, xojayinimizgha yaraydighan qachidek, herqandaq güzel ishlargha teyyar bolıdu**». Öy xojayinining herbiride özining meqsiti bar; emma héchkim özining altun jamini teret qachisi yaki exlet sanduqi bilen yéqin qoymaydu. Xojayingha yaqidighan, öz yénida ishlitidighan qacha bolushi üçhün bu bashqa xil qachılarning túrlük bulghashlıridin özi saqlishi kérek. Özlirini «telim bergüchi»ler dep atıghanlar köptur. Emdi ular Mesihning saghlam telimidin bashqa telimlerni berse, undaqta Xudaning adimi undaqlarning teliminin bulghushidin özi saqlishi lazim. Xudani xursen qilmaqchi bolghan xızmetkar bundaq saxta telim bergüchilerge dost-aghine qatarida yaki «xızmetdash»lar qatarida qarisa bolmaydu, shundaqla ularni özining shexsiy düshmini dep qarısımu bolmaydu, elwette; sharaıt yar berse u ulargha xata yoldin chiqishqa nesihet qilishi kérek (2:24-26).

(2:22)

«**Shunglashqa, yashlıqning arzu-heweslıridin özüngni qachurghin, pak qelb bilen Rebge nıda qilghuchi bilen bille heqqaniylıq, ishench-étıqad, méhir-muhebbet we tınch-xatırjemlikni qoghliship ızde**».

«Timotiygha «2» »

Xata yolda méngiwatqanlardin ayrilish toghruluq sözlighendin kéyin rosul qaytidin Timotiygha özimizning toghra meqsiti özimizni pak-muqeddes tutush bolushi kérek, dep eskertidu; shuningdek oxshash meqset-nishanda bolghanlarni izdep tépip, mumkin bolsa özara righbetlendürüşke we dua qilishqa ular bilen bille yighilishqa toghra kélidu. Mana bu malimanchiliq waqitliridiki muqeddes bendilerning yolidur.

(3:1-5)

«... sirtqi qiyapette ixlasmén boluwélip, emeliyette ixlasménlikning qudrisini inkar qilidighan bolidu. Bundaqlardin yiraq tur».

«Ixlasmenlikning qudrisi» dégen néme?

Bu besh ayette rosul axirqi zamanlardiki kishilerning qandaq bolidighanligini teswirleydu. Ularning bu 1-5-ayette körsitilgen shexsiyetchi qilmishlirini «Rim.» 1:18-32da körsitilgenliri bilen sélishtursaq ularning anche chong perqi yoqtek körünidu, «Némishqa Pawlus bu ishlar peqet axirqi zamanlarda peyda bolidu, deydu?», dep oylashimiz mumkin. Chong perqi shubhisizki, mushu yuqiriki 5-ayette körünidu: **«sirtqi qiyapette ixlasmén boluwélip, emeliyette ixlasménlikning qudrisini inkar qilidighan bolidu».**

«Rim.» 1:18-32da Adem'atimiz gunahqa pétip kettendin kéyin, nijatning xush xewiri kelgüche bolghan ariliqtiki insanlarning qilmishliri teswirlinidu. Emma yuqiriki 1-5-ayetlerde teswirlengen qarangghuluq bolsa insanlar Injil nuridin behrimen bolup, nijat sowghitini anglihan bolsimu, uni ret qilghandin kéyinki halet teswirlinidu. U axirqi soraqqa tartilish aldida «nurni ret qilghan qarangghuluq» bolidu. Insanlar «Rim.» 18:1-32de tilgha élinghan barliq ishlarni qiliwatidu, emma ularning bu rezilliklirining hemmisi «ixlasmenlikning qiyapiti»ning niqabi astida bolidu.

(4:5-6)

«Lékin sen herqandaq ehwalda oyghaq tur, xarliq-musheqqetlerge berdashliq ber, xush xewerchining wezipisini orunda, tapshurulghan xizmitingni her tereptin toluq ada qilghin».

Yuqirida éytqinimizdek, Timotiy (bashqa xizmetlirige qoshup) «xush xewerchi» bolushqa alahide rohiy iltipatlar bilen alahide qorallanganidi. Timotiyning mijezi yuwash, jimighur bolghachqa, mushu ish diqqitimizni tartidu. Shuni bayqaymizki, Xudaning ademni melum wezipige chaqirishi köp waqitlarda insanlarning oylichinidek bolmaydu, uning qorallandurushliri insanlarning tebiy talantliridin köp ashidu.

(4:14)

«Kélishingde Troas shehiride Karpusning yénigha qaldurup qoyghan yépincham bilen kitablarni, bolupmu oram tére yazmilarni bille alghach kelgin».

Yuqirida biz Pawlusning zindandiki soghuqta yétip yépinchigha mohtaj bolghanliqi üstide toxtalduq. Lékin uning bu mohtajliqi uning bu halini choqum obdan bilgen Rim shehiridiki qérindashlarning köyüm-yardimining intayin az ikenlikini eks ettürüp ademni qayghurtidu.

«Timotiygha «2» »

Biz bu ayettin yene körimizki, Pawlus gerche ölümning yéqinlaship qalghanliqini bilgini bilen uni bikar kütüshke ten bermeydu. Küchining bariche u qalghan barliq waqtini paydiliq ishlargha salmaqchi idi.

Bu «**kitablar, bolupmu oram tére yazmilar**» dégini néme? Buning toghruluq bezi orunluq qiyaslarni angliduq. «oram tére yazmilar» bolsa öz shexsiy doklatlirini, jümlidin uning «Rim grazhdanliq kinishkisi»ni öz ichige alghan bolushi mumkin. Ularning ichidimu özining xatiriliri bolghan bolushimu mumkin. Pawlus özi esli «perisiy mezhep»tiki bir «rabbi» (telim bergüchi) bolghachqa, choqum 18 yashqa kirishtin burun pütün Tewrat-Zeburni yadlap bolushi kérek idi, shunga bu «yazmilar» Tewrat-Zeburni öz ichige almighan, chünki uninggha kérek emes, dep qaraymiz. Yene ikki orunluq qiyas bar: —

(1) Mumkinchilik barki, u Tewrat-Zeburning grék tilidiki terjimisini ishlimekte idi.

(2) Shu chaghda birnechche guwahchilar körgenliri boyiche Reb Eysaning terjimihalini teyyarlawatatti, öz hemrahi Luqa ular arisida idi. Pawlus bu terjimihalni kördi we ularni köchürüwalidi.

Biz shuni yene körsitimizki, gerche rosul Pawlus Xudadin kelgen shunche köp wehiylerni körgen bolsimu, u téxi öginiwatatti. Shunga uning mushu yerdiki sözliri «Kitablar bizge kérek emes, héch yazmilarni oqumay, peqet dua qilip Muqeddes Rohning wehiylirini kütimiz» dep xam xiyal qilghan bezilerge küchlük tenbih béridu.

(4:16)

«**Tunji qétimliq soraqta méning aqlinishimgha yardem qilidighan héchkim chiqmidi, hemmisi méni tashlap ketti. Bu ish ulargha hésablanmighay!**»

Pawlusning Rebbimiz Eysaning izlirini shunche yéqin basqanliqi ejeblikerlik ishtur. Rebbimiz Eysa éghir sinaq we soraqqa tartilish waqti-saiti kelgende uning barliq dostliri we muxlisiliri özidin ténip ketkenidi; Pawlusning köp dostliri we qérindashlirimu oxshash ish qilghanidi; Pawlus Rebge oxshash: «**Bu ish ulargha hésablanmighay!**» dep dua qilidu. Pütün Rim shehiride héchqandaq qérindash, aka-uka, acha-singilning Pawlusni qollighudek bir éghiz söz éytishqa otturigha chiqmasliqi ademni segitidighan ishtur; chünki pütün impériyediki grazhdanlar üçün Pawlustin artuq yaxshiliq qilghan kishi bolmisa kérek. Rim impériyesining shundaq ésil grazhdan üstidin ölüm jazasi chiqarghanliqi özining zawalliqqa yüz tutuwatqanliqini ispatlidi.

(4:17)

«**Lékin Reb méning bilen bille turup, men arqiliq Injil jakari toluq qilinip, bu yerdiki barliq yat elliklerdin bolghanlarning anglishi üçün méni küchlendürdi; shuning bilen men shirning aghzidin qutquziwélindim.**»

Pawlusning Qeyser Néro (u edepkik bilen shu diwini peqet «shir» dep atidi) aldida hazir bolup guwahliq bérishi Reb Eysa eslide ottuz yil ilgiri Ananiyasqa uning toghruluq éytqan sözide del bësharet qilinghanidi: «**U namimni ellerning we ularning padishahlirining hem Israillarning aldida ayan qilish üçün Özümge alahide tallighan bir eswabtur**» («Ros.» 9:15) we kéyin Reb Eysa Pawlusqa alamet körünüshte: «**Sen men üçün Rimdimu choqum guwahliq**

«Timotiygha «2» »

bérisen» dep éytqan («Ros.» 23:11). Biz ishenchlik dep qarighan, köp jamaetler arisida saqlinip kelgen bir tarix boyiche miladiye 68-yili rosul Pawlus Rim shehiri sirtidiki «Ostiy Yol» boyida béshi chépilip öltürülgen (rosul Pétrus uning bilen birla waqitta kréstlinish bilen öltürülgen). Shu chaghda impérateur Néro barliq Mesihiy étiqadchilargha zor qattiq ziyankeshlik yürüzmekte idi. Emma Reb Eysaning undaq mustebitlerge: «**Qilich kötürgenler qilich astida halak bolidu**» dep agahlandurghinidek, peqet bir yildin kéyinla u qestlinip öltürüldi.